

κεφάλαιο 1

- 1.1. Η δυναμική του τουρισμού και οι επιδράσεις του
- 1.2. Οι παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού
- 1.3. Η ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργεί προσδοκίες και ερωτηματικά
- 1.4. Η διχογνωμία για τις επιδράσεις του τουρισμού
- 1.5. Η ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού και οι τάσεις του
- 1.6. Η αντιμετώπιση προβλημάτων που δημιουργούν τα διαγούμενα ρεύματα του διεθνούς τουρισμού
- 1.7. Οι τάσεις του μαζικού τουρισμού
- 1.8. Τα κίνητρα και οι φραγμοί της τουριστικής μετακίνησης
- 1.9. Τα επακόλουθα της τουριστικής ανάπτυξης
- 1.10. Η συμβολή της τουριστικής ανάπτυξης στην οικονομική ανάπτυξη
- 1.11. Τα κριτήρια αξιολόγησης της οικονομικής σημασίας και αποδοτικότητας του τουρισμού
- 1.12. Το μέλλον του τουρισμού

ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1.1. Η δυναμική του τουρισμού και οι επιδράσεις του

Κύριο χαρακτηριστικό του τουρισμού είναι αναμφίβολα ο δυναμισμός με τον οποίο αναπτύσσεται. Άλλο χαρακτηριστικό του είναι ότι η ανάπτυξη του επιτεύχθηκε ουσιαστικά από το τέλος των εχθροπραξιών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και μετά. Ο μαζικός τουρισμός, σαν αναγνωρίσιμο οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, άρχισε να γίνεται εμφανής προς το τέλος της δεκαετίας του '50 και έκτοτε η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας συνεχίζεται, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο μεταξύ άλλων στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα σε πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Ήδη από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του '70 είχε διαφανεί ότι η περίοδος της συνεχούς ανάπτυξης του τουρισμού είχε πλέον τελειώσει οριστικά. Αυτό βέβαια δεν εσήμαινε ότι η ανάπτυξη του τουρισμού μελλοντικά θα είναι μηδενική. Εσήμαινε όμως ότι:

- (α) Η συνολική ανάπτυξη του τουρισμού πιθανόν να είναι σε χαμηλότερα ποσοστά απ' ό,τι ήταν αυτή στο παρελθόν.
- (β) Η ανάπτυξη του τουρισμού θα είναι περισσότερο άνισα κατανομημένη τόσο από πλευράς ανάπτυξης τουριστικών αγορών όσο και από πλευράς τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών.
- (γ) Ο ανταγωνισμός μεταξύ τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών θα είναι μελλοντικά εντονότερος, γι' αυτό και οι προωθητικές δραστηριότητες του τουριστικού μάρκετινγκ θα πρέπει να επικεντρώνονται μάλλον σε διευρύνσεις των ελεγχόμενων μεριδίων των υφιστάμενων τουριστικών αγορών, παρά σε διεισδύσεις σε νέες τουριστικές αγορές.
- (δ) Η ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών θα είναι περισσότερο επιλεκτική και καταταμημένη, δηλαδή θα εξαρτάται από την ικανότητα των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών να προσφέρουν ποιότητας τουριστικά πακέτα σε ανταγωνιστικές τιμές, που θα

ικανοποιούν συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες ομάδων πιθανών πελατών τους σε μια ορισμένη τουριστική αγορά.

Ο τουρισμός, σαν κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, αναμφίβολα αποτελεί σημαντικότατο παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης. Κατά συνέπεια η συμβολή του στη γενικότερη προσπάθεια των λαών και των πολιτικών εξουσιών τους για καλύτερες ημέρες πρέπει κάτω από προϋποθέσεις να θεωρείται δεδομένη.

Η διεθνής πρακτική έχει αποδείξει ότι για πολλές χώρες και ιδιαίτερα για τις αναπτυσσόμενες, δηλαδή γι' αυτές που για οποιοδήποτε λόγο δεν έχουν ακόμα κατορθώσει να διακόψουν το φαύλο κύκλο της φτώχειας και της μιζέριας που τις ταλανίζει, ο τουρισμός μπορεί, όπως ήδη ειπώθηκε, να αποτελέσει μια από τις κυριότερες συναλλαγματόφορες πηγές τους. Και ακόμα ότι μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

Πέρα όμως από σημαντικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας ο τουρισμός μπορεί να είναι και σημαντικός εργοδότης, αφού χάρη σε αυτόν βρίσκουν απασχόληση, έστω και εποχιακά, πολλοί άνεργοι αλλά και πολλοί υποαπασχολούμενοι σε αγροτικές περιοχές της περιφέρειας. Το σημαντικότερο, όμως, απ' όλα ίσως είναι ότι ο τουρισμός μπορεί και δημιουργεί θέσεις απασχόλησης εκεί που συνήθως άλλοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, όπως, π.χ. η βιομηχανία, η γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου κλπ., για λόγους που έχουν σχέση με τις εξωτερικές οικονομίες του τόπου όπου επιχειρείται η ανάπτυξή του, αδυνατούν να δημιουργήσουν. Έτσι λοιπόν με την ανάπτυξη του τουρισμού σε περιοχές μιας χώρας, όπου άλλοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας έχουν περιορισμένες ή και καθόλου πιθανότητες να αναπτυχθούν, δεν επιτυγχάνονται μόνο οικονομικοί στόχοι, αλλά παράλληλα και κοινωνικοί που απορρέουν από τον περιορισμό της μετανάστευσης και κυρίως της μαζικής μετατόπισης των πληθυσμών τους στα μεγάλα κυρίως αστικά κέντρα προς αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Εκτός όμως από θέσεις εργασίας ο τουρισμός δημιουργεί και έσοδα για τους πληθυσμούς των περιοχών όπου αναπτύσσεται και εξασφαλίζει πρόσθετα εισοδήματα για πολλές οικογένειες, ενώ παράλληλα συμβάλλει και στον περιορισμό του ανοίγματος της ψαλίδας που υπάρχει ανάμεσα στα εισοδήματα των κατοίκων των αστικών κέντρων και εκείνων της περιφέρειας.

Οι θετικές επιδράσεις του τουρισμού σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο γίνονται αισθητές μόνο εφόσον η ανάπτυξη ή μεγέθυνσή του πραγματοποιείται ορθολογιστικά, προγραμματισμένα και κυ-

ρίως με συνεχή και λεπτομερειακό έλεγχο σε κάθε μια από τις διανυόμενες αναπτυξιακές φάσεις, ειδικότερα δε όταν αυτή συνοδεύεται από μια παράλληλη προσπάθεια ανάπτυξης ή μεγέθυνσης του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα της οικονομίας. Με αυτόν τον τρόπο περιορίζονται σημαντικά οι αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού και τούτο γιατί (α) αποφεύγεται ο συγκεντρωτισμός και το φαινόμενο της εξάρτησης του τουριστικού προορισμού από έναν και μόνο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και συγκεκριμένα τον τουρισμό, (β) αμβλύνεται η εποχιακή απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού του τουριστικού προορισμού, (γ) αυξάνεται η χρονική διάρκεια εκμετάλλευσης των τουριστικών εγκαταστάσεων, (δ) μετριάζεται η αντιμετώπιση του ντόπιου τουρίστα σαν ανεπιθύμητου πελάτη, (ε) περιστεύεται η υποβάθμιση και πολύ περισσότερο η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς επίσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, (στ) μειώνεται σημαντικά η ποιοτική υποβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων και (ζ) παύει βαθμιαία να θυσιάζεται η ανταγωνιστικότητα του τουρισμού χάρη στο εύκολο και γρήγορο κέρδος και στα τεράστια οικονομικά συμφέροντα των μεσαζόντων του τουρισμού.

Η αποδοτικότητα του τουρισμού, σαν τμήματος του παραγωγικού μηχανισμού μιας οικονομίας, πρέπει να αξιολογείται όχι μόνο με κριτήρια επίτευξης στόχων σε βραχυχρόνια ορίζοντα μέσα στο στενό πλαίσιο του κλάδου της τουριστικής οικονομίας, αλλά και με μακροχρόνιες προοπτικές ουσιαστικής συμβολής του στην επίτευξη των γενικότερων οικονομικών και κοινωνικών στόχων του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης μιας χώρας. Με αυτήν την έννοια, διάφορες απόψεις που έχουν εκτεθεί στο παρελθόν για τη θέση του τουρισμού στις οικονομίες, θα πρέπει να εξεταστούν κάτω από το πρίσμα της αναζήτησης του βαθμού αποδοτικότητας του τουρισμού, σαν κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, μέσα στο ευρύτερο φάσμα του οικονομικού και κοινωνικού κόστους που δημιουργείται.

Η αξιολόγηση της οικονομικής θέσης του τουρισμού στην οικονομία μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών μπορεί να γίνει θετικά με τη μέτρηση των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στην τουριστική οικονομία και αρνητικά με τον προσδιορισμό των αρνητικών επιδράσεων που προκαλούνται σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, εξαιτίας μιας υπερβολικής ή και μονόπλευρης προώθησης του τουρισμού.

Ας σημειωθεί ότι τόσο οι θετικές όσο και οι αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη

κατά την αξιολόγηση του κόστους και των αποτελεσμάτων των τουριστικών επενδύσεων, ώστε να αποφεύγεται η εκτέλεση αντιπαραγωγικών έργων στον τουρισμό, κατ' επέκταση δε και οι αρνητικές επιδράσεις τους σε αυτόν.

1.2. Οι παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί (α) την προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων σε τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται εκτός των τόπων της μόνιμης κατοικίας τους, (β) την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται, και (γ) τη χρησιμοποίηση των τουριστικών εγκαταστάσεων που δημιουργήθηκαν για να ικανοποιούν τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Η μελέτη του τουρισμού αποτελεί ουσιαστικά μελέτη των ανθρώπων που βρίσκονται για τουριστικούς λόγους μακριά από τους τόπους στους οποίους κατοικούν μόνιμα, των τουριστικών εγκαταστάσεων που βρίσκονται στους τουριστικούς προορισμούς και που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των τουριστών που κάνουν χρήση τους και τέλος των επιδράσεων που ασκούν αυτοί από οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής άποψης στους τουριστικούς τους προορισμούς κατά την πρόσκαιρη διαμονή τους σε αυτούς. Πέρα από αυτό όμως η μελέτη του τουρισμού συνεπάγεται τη μελέτη των κινήτρων και των εμπειριών των τουριστών, των προσδοκιών των μόνιμων κατοίκων των τουριστικών προορισμών και των προσαρμογών που έκαναν αυτοί, προκειμένου να δικαιωθούν οι προσδοκίες τους, καθώς επίσης τους ρόλους που διαδραματίζουν όλοι όσοι με οποιαδήποτε ιδιότητα και με οποιοδήποτε τρόπο παρεμβάλλονται μεταξύ αυτών και των τουριστών στη διαδικασία παραγωγής, διάθεσης και κατανάλωσης ή χρήσης τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών.

Ο τουρισμός αν και είχε πια "εκδημοκρατιστεί", δεν παύει να αποτελεί ένα είδος πολυτελείας. Μέχρι τα μέσα περίπου του αιώνα μας ο τουρισμός αποτελούσε προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας, δηλαδή των λίγων, και συγκεκριμένα αυτών που διέθεταν και χρήματα αλλά και ελεύθερο χρόνο για τουρισμό. Σήμερα όμως στις αναπτυγμένες τουλάχιστον χώρες του κόσμου ο τουρισμός αποτελεί χωρίς άλλο τρόπο ζωής. Ο αυξημένος ελεύθερος χρόνος στη διάθεση των εργαζο-

μένων σε συνδυασμό με τα υψηλότερα εισοδήματά τους και τις θεσμοθετημένες πληρωμένες διακοπές σε συνδυασμό με μια αυξημένη κινητικότητα των ανθρώπων συνέβαλαν στο να κάνουν τουρισμό ολοένα και περισσότερα άτομα κάθε χρόνο. Οι σημαντικές βελτιώσεις στις συγκοινωνίες και τα διάφορα μεταφορικά μέσα, ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών καταλυμάτων, η αύξηση της παραγωγής και διάθεσης τουριστικών πακέτων διακοπών και όχι μόνο, καθώς επίσης και άλλων σχετικά φτηνών μορφών διακοπών και ταξιδιών συνέβαλαν ακόμα περισσότερο στη δημιουργία μεγαλύτερων ευκαιριών για την πραγματοποίηση ταξιδιών για διακοπές και ευχαρίστηση. Σήμερα η πλειοψηφία των ανθρώπων στις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς επίσης ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν κάποιας μορφής τουρισμό και με αυτόν τον τρόπο να ικανοποιήσουν στο μέτρο του εφικτού συγκεκριμένες τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Δεν θα αποτελούσε υπερβολή αν υποστηριζόταν η άποψη ότι ο τουρισμός αποτελεί πια ένα γενικά αποδεκτό, συνηθισμένο και αναμενόμενο τρόπο ζωής ενός μεγάλου και συνεχώς αυξανόμενου αριθμού ανθρώπων σε όλα τα μέρη του κόσμου.

Η ανάπτυξη του τουρισμού από το τέλος των εχθροπραξιών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και μετά υπήρξε πραγματικά εντυπωσιακή. Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), το 1998, 625 περίπου εκατομμύρια άνθρωποι έκαναν εξωτερικό τουρισμό ή διεθνή, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, ενώ πάνω από 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι έκαναν εσωτερικό τουρισμό. Εντυπωσιακές όμως υπήρξαν και οι τουριστικές εισπράξεις κατά το ίδιο έτος που ξεπέρασαν τα 447 δισεκατομμύρια δολάρια (Πίνακας 1.1.)

Πίνακας 1.1. : Οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις και εισπράξεις σε όλο τον κόσμο

Έτος	Τουριστικές αφίξεις (σε εκατομμύρια)	Αλλαγή (%)	Τουριστικές Εισπράξεις (σε εκατομμύρια \$)	Αλλαγή (%)
1950	25,3	-	2.100	-
1960	69,3	173,9	6.867	227,0
1970	159,7	130,4	17.900	160,7
1980	284,0	77,8	102.363	471,9
1990	458,3	61,3	266.207	160,1
1998	625,2	36,4	444.741	67,1

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.

Δεν θα αποτελούσε υπερβολή αν υποστηριζόταν η άποψη ότι ο τουρισμός και συγκεκριμένα ο διεθνής τουρισμός αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εξαγόμενα είδη σε παγκόσμιο επίπεδο και ακόμα ότι σε πολλές χώρες του κόσμου αποτελεί αυτός τη σημαντικότερη εξαγωγική τους βιομηχανία, κατ' επέκταση δε και τη σημαντικότερη πηγή συναλλαγματικών τους εσόδων.

1.3. Η ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργεί προσδοκίες και ερωτηματικά

Η σημασία του τουρισμού γενικά και ιδιαίτερα η οικονομική σημασία του έχει τύχει της αναγνώρισης τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί από το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται μεταξύ άλλων και από τις πολιτικές τους εξουσίες με διάφορους τρόπους, όπως π.χ. με τη δημιουργία υπουργείων τουρισμού, εθνικών οργανισμών τουρισμού κλπ., με την πραγματοποίηση σημαντικών έργων τουριστικής υποδομής και ανωδομής, με την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, καθώς επίσης με τον πολλαπλασιασμό των εθνικών και πολυεθνικών τουριστικών επιχειρήσεων, συμβάλλοντας έτσι αποφασιστικά στην ανάπτυξη ή μεγέθυνση του τουρισμού και στην αύξηση των οικονομικών και όχι μόνο ωφελιών που προκύπτουν από αυτήν. Εξαιτίας όλων αυτών και ο μεγάλος οπτιμισμός για τον τουρισμό, που θεωρείται ότι κάτω από προϋποθέσεις μπορεί χωρίς άλλο να αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και προόδου. Αναμφίβολα η ανάπτυξη του τουρισμού συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων σε έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής, στην αντιμετώπιση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας της περιφέρειας και στη δημιουργία εσόδων για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, για το κράτος και για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Στο ίδιο όμως χρονικό διάστημα η ανάπτυξη του τουρισμού δημιούργησε πολλά ερωτηματικά για τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις της στους τουριστικούς προορισμούς, καθώς επίσης

για τη συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη ή μεγέθυνση μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών.

Έρευνες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα από διάφορους ερευνητές, οι οποίοι ως σημειωθεί χρησιμοποιήσαν προς το σκοπό αυτό διαφορετικές ερευνητικές μεθόδους, τεκμηρίωσαν μερικές από τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού.

Στο παρελθόν υπήρξαν μερικές προσπάθειες να ενοποιηθούν τα πορίσματα διάφορων ερευνητών για τις επιδράσεις του τουρισμού, πλην όμως οποιαδήποτε προσπάθεια εκτίμησης του κόστους και των ωφελειών που συνεπάγεται η τουριστική ανάπτυξη απαιτεί την πλήρη εκτίμηση όλων των πιθανών επιδράσεών της, που ως σημειωθεί παρουσιάζουν ανομοιότητες και περιπλοκότητες. Παρ' όλα αυτά όμως μια αντικειμενική εκτίμηση των επιδράσεων του τουρισμού είναι απόλυτα αναγκαία αν θέλουν οι υπεύθυνοι για τον τουρισμό κρατικοί φορείς, οι αρμόδιοι για τον προγραμματισμό της τουριστικής ανάπτυξης, οι επενδυτές στον τουρισμό και οι διάφοροι τουριστικοί επιχειρηματίες να είναι σε θέση να εκτιμήσουν τις συνεπαγωγές των ενεργειών τους. Αν μερικοί από τους μύθους που κυκλοφορούν σήμερα ευρύτατα και αναφέρονται με μια αυξημένη δόση υπερβολής στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού μπορούσαν να διαλυθούν, τότε ο δρόμος για μια επανεξέταση και επανεκτίμησή τους θα άνοιγε διάπλατα οριστικά και αμετάκλητα. Έτσι λοιπόν θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή τύπων και διαδικασιών ανάπτυξης που παρέχουν πολλά από τα οφέληματα που συνεπάγεται η τουριστική ανάπτυξη.

1.4. Η διχογνωμία για τις επιδράσεις του τουρισμού

Μια ταχύρρημη ανάπτυξη του τουρισμού σε ορισμένο προορισμό και χρόνο θα προκαλέσει χωρίς άλλο καταφανέστερες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις. Παρ' όλα αυτά όμως μέχρι και πριν το τέλος περίπου της δεκαετίας του '70 η προσοχή των ερευνητών, επικεντρωνόταν σχεδόν αποκλειστικά στις πρόδηλες οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού και στη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη ή μεγέθυνση μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας

τουριστών. Έκτοτε όμως υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και για τη διερεύνηση των κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων του τουρισμού. Ας σημειωθεί ότι η ολιγωρία αυτή των ερευνητών, ιδιαίτερα δε σε ό,τι αφορά στη διερεύνηση των περιβαλλοντικών επιδράσεων του τουρισμού, σημειώθηκε παρά την αυξανόμενη ανυσηχία των πολιτικών εξουσιών και των πληθυσμών των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, για τα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται από τις συνεχείς μικρές ή μεγάλες καταστροφές που προκαλούνται στο περιβάλλον των τουριστικών προορισμών τόσο εκ μέρους των τουριστών όσο και εκ μέρους του ντόπιου πληθυσμού, και μάλιστα παρά την εκτεταμένη ενημέρωσή τους για την αυξανόμενη οικονομική σημασία του τουρισμού. Ο τουρισμός θεωρήθηκε και εξακολουθεί να θεωρείται ευρέως σήμερα ότι δημιουργεί μια πληθώρα ωφέλιμων επιδράσεων σε ορισμένους οικονομικούς δείκτες, όπως είναι για παράδειγμα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το εισόδημα, η απασχόληση, τα φορολογικά έσοδα κλπ. Ενώ λοιπόν υπάρχουν πολλά στοιχεία αλήθειας, ως προς την άποψη αυτή, όπως επίσης υπάρχουν και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν και να συμβάλουν στην ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος προς όφελος των κατοίκων των τουριστικών προορισμών και συγκεκριμένα τόσο των μόνιμων όσο και των προσωρινών, αγνοείται συνειδητά ή ασυνείδητα ένα πράγμα: *ο σύγχρονος τουρισμός πραγματοποιείται βαθμιαία μεν αλλά σταθερά ολόένα και περισσότερο σε μαζική βάση.* Το γεγονός αυτό από μόνο του δεν μπορεί παρά να συνεπάγεται ανεπιθύμητες κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που κάθε άλλο παρά επιθυμητές είναι από τις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών και τους μόνιμους κατοίκους τους. Για να εξουδετερωθούν όμως οι οποιοσδήποτε επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, είναι ανάγκη να λαμβάνονται από τις πολιτικές εξουσίες έγκαιρα αποτελεσματικά κατά περίπτωση μέτρα.

Η διάσταση απόψεων για τις επιδράσεις του τουρισμού υπήρχε στο παρελθόν, υπάρχει σήμερα και θα υπάρχει στο μέλλον. Το πρόβλημα όμως δεν είναι ουσιαστικά η διάσταση απόψεων, που άλλωστε είναι φυσιολογικό να υπάρχει, αλλά ο τρόπος και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώνονται αυτές. Συγκεκριμένα οι διαμορφωτές απόψεων επηρεάζονται από τις θέσεις τους στις οποίες παραμένουν αμετακίνητοι, γεγονός που τους στερεί τη δυνατότητα να είναι αντικειμενικοί στις εκτιμήσεις τους. Έτσι λοιπόν οι "υπέρμαχοι" του τουρισμού υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην

αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης, περιορίζει το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ενισχύει οικονομικά την περιφέρεια¹, δημιουργεί έσοδα στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση, αναπτύσσει την επιχειρηματικότητα όλων εκείνων που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που ικανοποιούν άμεσα ή έμμεσα τις τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες των ανθρώπων κλπ. Αντίθετα, οι "πολέμιοι" του τουρισμού υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός αποπροσανατολίζει την επενδυτική δραστηριότητα, ευαισθητοποιεί επικίνδυνα την οικονομία εξαιτίας μιας υπέρμετρης έμφασης που δίνεται στην ανάπτυξή του, προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία², χαλαρώνει τα ήθη, εξαφανίζει τα έθιμα, αυξάνει την εγκληματικότητα κλπ.

Κατόπιν όσων εκτέθηκαν πιο πάνω, είναι φυσικό να γεννηθεί το εξής ερώτημα: ποιοι από τους δυο έχουν δίκιο; οι πρώτοι που τα βλέπουν όλα ρόδινα ή οι δεύτεροι που τα βλέπουν όλα μαύρα; Η απάντηση είναι σχετικά εύκολη. Ούτε οι μεν αλλά ούτε οι δε. Στην πραγματικότητα η αλήθεια, θα μπορούσε να πει κανείς ότι βρίσκεται κάπου ενδιάμεσα. Όταν ο τουρισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα, τότε οι μακροχρόνιες επιδράσεις του στην οικονομία μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών είναι οπωσδήποτε αρνητικές, επειδή αποδυναμώνει τους άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και κυρίως τη βιομηχανία και τη γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου, ενώ βαθμιαία μεταβάλλει την οικονομία της χώρας αυτής σε οικονομία υπηρεσιών. Αντίθετα, οι μακροχρόνιες επιδράσεις του, ακόμα και κάτω από συνθήκες μονόπλευρης ανάπτυξης του κλάδου, λύνει έστω και προσωρινά ορισμένα πιεστικά προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης μια χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, όπως είναι για παράδειγμα το άνοιγμα του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης έστω και εποχιακά. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η ανάπτυξη του τουρισμού επιβάλλεται να προωθείται συνειδητά ταυτόχρονα με αυτήν των άλλων παραγωγικών κλάδων της οικονομίας, δηλαδή προγραμματισμένα, ισόρροπα και αρμονικά και κυρίως να χρησιμεύει σαν μέσο προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, γενικά, πλην όμως όχι κύριο αλλά συμπληρωματικό.

Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί ότι ή ανάπτυξη του τουρισμού κάτω από προϋποθέσεις ασκεί σημαντικότερες επιδράσεις, η σημασία των οποίων με τίποτε δεν μπορεί υποβαθμιστεί και πολύ περισσότερο να αγνοηθεί.

1.5. Η ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού και οι τάσεις του

Ο διεθνής τουρισμός παρουσιάζει σε παγκόσμιο επίπεδο μεγαλύτερη αύξηση στις αναπτυσσόμενες χώρες και μικρότερη στις αναπτυγμένες. Η περιοχή του πλανήτη μας που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη είναι η Μέση Ανατολή, η οποία ήδη εκτόπησε την Ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό στη δεύτερη θέση. Αύξηση παρουσιάζει και η Νότια Ασία, ενώ η Ευρώπη παρά το γεγονός ότι το μερίδιό της τόσο στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις όσο και στις διεθνείς τουριστικές εισπράξεις μειώθηκε, εξακολουθεί να είναι αδιαφιλονίκητα πρώτη στην παγκόσμια κατάταξη και από άποψης διεθνών τουριστικών αφίξεων αλλά και από άποψης διεθνών τουριστικών εσόδων. Συγκεκριμένα εκτιμάται ότι η Γηραιά Ήπειρος έχει χάσει από το 1975 11% περίπου από τις παγκόσμιες συνολικές διεθνείς τουριστικές αφίξεις, και 13% περίπου από τις παγκόσμιες συνολικές τουριστικές εισπράξεις. Παρ' όλα αυτά όμως εξακολουθεί να προσελκύει τους περισσότερους διεθνείς τουρίστες και να πραγματοποιεί τα περισσότερα διεθνή τουριστικά έσοδα (Πίνακας 1.2.).

Πίνακας 1.2.: Οι ποσοστιαίες μεταβολές στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις και εισπράξεις κατά γεωγραφική περιφέρεια

Γεωγραφική περιφέρεια	Τουριστικές Αφίξεις (σε χιλιάδες)		Αλλαγή (%)		Τουριστικές εισπράξεις (σε εκατομμ. \$)		Αλλαγή (%)	
	1997	1998	98/97	97/96	1997	1998	98/97	97/96
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ	610.763	625.236	2,4	2,4	435.981	444.471	2,0	0,1
ΑΦΡΙΚΗ	23.157	24.903	7,5	6,1	9.018	9.551	5,9	3,3
ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	118.481	120.190	1,4	1,3	118.767	121.225	2,1	5,6
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ/ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ	87.953	86.927	-1,2	-1,2	76.627	73.739	-3,8	-6,9
ΕΥΡΩΠΗ	361.509	372.523	3,0	3,2	218.155	226.104	3,6	-0,8
ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ	14.833	15.622	5,3	5,3	9.135	9.722	6,4	10,8
ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ	4.830	5.071	5,0	8,9	4.279	4.400	2,8	8,4

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.

Σε ό,τι αφορά στις δημοφιλέστερες χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, εδώ και αρκετά χρόνια η Γαλλία βρίσκεται στην κορυφή της παγκόσμιας κατάταξης, ακολουθείτε δε από την Ισπανία, τις ΗΠΑ, την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες χώρες. Αξίζει στο

σημείο αυτό να σημειωθεί ότι στις σαράντα δημοφιλέστερες χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, οι δεκαοκτώ είναι ευρωπαϊκές, μεταξύ των οποίων βέβαια συμπεριλαμβάνεται και η Ελλάδα (Πίνακας 1.3.).

Από άποψης πραγματοποίησης των μεγαλύτερων εισπράξεων από το διεθνή τουρισμό, οι ΗΠΑ βρίσκονται στην κορυφή της παγκόσμιας κατάταξης, ακολουθείτε δε από την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες χώρες. Και εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι στις σαράντα χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που πραγματοποιούν τις μεγαλύτερες εισπράξεις από το διεθνή τουρισμό, οι δεκαεννέα είναι ευρωπαϊκές μεταξύ των οποίων και πάλι συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα (Πίνακας 1.4.).

Γενικά θα πρέπει να ειπωθεί ότι, τόσο από άποψης αφίξεων διεθνών τουριστών όσο και από άποψης πραγματοποίησης εισπράξεων από το διεθνή τουρισμό, παρατηρείται ένας έντονος γεωγραφικός συγκεντρωτισμός. Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι δεκαοκτώ από τις σαράντα δημοφιλέστερες χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών στον κόσμο, που όλες τους είναι ευρωπαϊκές, υποδέχονται και φιλοξενούν το 54,4% των διεθνών τουριστών σε παγκόσμιο σύνολο, ενώ από τις εισπράξεις που πραγματοποιούνται σε παγκόσμιο σύνολο από το διεθνή τουρισμό –μη συμπεριλαμβανομένων αυτών από τις μεταφορές–, το 46,7% πραγματοποιείται από δεκαεννέα ευρωπαϊκές χώρες, οι περισσότερες από τις οποίες συμπεριλαμβάνονται και μεταξύ των σαράντα δημοφιλέστερων χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών στον κόσμο (Πίνακες 1.3., 1.4.).

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις ο διεθνής τουρισμός αναπτύσσεται σε ένα πιο ενθαρρυντικό οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο. Το κλίμα εμπιστοσύνης των τουριστών διατήρησε σε υψηλό επίπεδο τις τουριστικές δαπάνες που πραγματοποιούν αυτοί στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια της πρόσκαιρης βραχυχρόνιας παραμονής τους σε κάποιον ή κάποιους τουριστικούς προορισμούς. Παράλληλα όμως η ολοένα και μεγαλύτερη απαίτηση των τουριστών για υψηλής ποιοτικής στάθμης υπηρεσίες φιλοξενίας και η ανταποδοτικότητα των χρημάτων που δαπανούν αυτοί για την απόκτηση του δικαιώματος χρήσης τους εξακολουθεί σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις να καθορίζει τόσο τις αποφάσεις που παίρνουν αυτοί να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους όσο και τις επιλογές που κάνουν για τους τουριστικούς προορισμούς που θα επισκεφτούν.

Μια από τις πιο ευχάριστες διαπιστώσεις είναι ότι ο πληθωρι-

Πίνακας 1.3.: Οι σαράντα δημοφιλέστερες χώρες - τουριστικοί προορισμοί στον κόσμο

Κατάταξη			Χώρες - Τουριστικοί Προορισμοί	Διεθνείς Τουριστικές Αφίξεις (σε χιλιάδες)	Επί Παγκόσμιου Συνόλου (%)
1990	1995	1998			
				1998	1998
1	1	1	ΓΑΛΛΙΑ	70.000	11,2
3	3	2	ΙΣΠΑΝΙΑ	47.743	7,6
2	2	3	ΗΠΑ	47.127	7,5
4	4	4	ΙΤΑΛΙΑ	34.829	5,6
7	5	5	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	25.475	4,1
12	8	6	ΚΙΝΑ	25.073	4,0
8	7	7	ΜΕΞΙΚΟ	19.300	3,1
27	9	8	ΠΟΛΩΝΙΑ	18.820	3,0
10	11	9	ΚΑΝΑΔΑΣ	18.659	3,0
6	10	10	ΑΥΣΤΡΙΑ	17.282	2,8
9	13	11	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	16.504	2,6
16	12	12	ΔΗΜ. ΤΣΕΧΙΑΣ	16.325	2,6
17	18	13	ΡΩΣΙΑ	15.810	2,5
5	6	14	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	14.660	2,3
14	17	15	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	11.000	1,9
13	16	16	ΕΛΛΑΔΑ	11.077	1,8
11	14	17	ΕΛΒΕΤΙΑ	11.025	1,8
19	15	18	ΚΙΝΑ, ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	9.575	1,5
24	20	19	ΤΟΥΡΚΙΑ	9.200	1,5
20	22	20	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	9.080	1,4
21	21	21	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	7.720	1,2
15	19	22	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	6.856	1,1
22	24	23	ΒΕΛΓΙΟ	6.152	1,0
26	25	24	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	6.073	1,0
55	26	25	ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	5.981	1,0
23	23	26	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	5.600	0,9
53	49	27	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	5.558	0,9
38	27	28	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	4.900	0,8
32	30	29	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	4.859	0,8
29	29	30	ΤΥΝΗΣΙΑ	4.718	0,7
31	31	31	ΔΗΜ. ΚΟΡΕΑΣ	4.250	0,7
18	60	32	ΚΡΟΑΤΙΑ	4.200	0,7
28	34	33	ΙΑΠΩΝΙΑ	4.100	0,6
36	32	34	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	4.012	0,6
35	38	35	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	3.766	0,6
37	35	36	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	3.700	0,6
34	28	37	ΜΑΚΑΟ	3.590	0,6
33	36	38	ΠΟΥΕΡΤΟ ΡΙΚΟ	3.255	0,5
25	40	39	ΜΑΡΟΚΟ	3.244	0,5
30	39	40	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2.974	0,5
			ΣΥΝΟΛΟ 1-40	544.323	87,1
			ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΟΛΟ	625.236	100,0

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.

Πίνακας 1.4.: Οι σαράντα χώρες - τουριστικοί προορισμοί με τις μεγαλύτερες τουριστικές εισπράξεις στον κόσμο

Κατάταξη			Χώρες - Τουριστικοί Προορισμοί	Διεθνείς Τουριστικές Εισπράξεις (σε εκατομ. \$)	Επί παγκόσμιου Συνόλου (%)
1990	1995	1998			
				1998	1998
1	1	1	ΗΠΑ	74.240	16,7
3	2	2	ΙΤΑΛΙΑ	30.427	6,8
2	3	3	ΓΑΛΛΙΑ	29.700	6,7
4	4	4	ΙΣΠΑΝΙΑ	29.585	6,7
5	5	5	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	21.295	4,8
6	6	6	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	15.859	3,6
25	10	7	ΚΙΝΑ	12.600	2,8
7	7	8	ΑΥΣΤΡΙΑ	11.560	2,6
9	12	9	ΚΑΝΑΔΑΣ	9.133	2,1
15	13	10	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	8.575	1,9
65	15	11	ΠΟΛΩΝΙΑ	8.400	1,9
21	21	12	ΤΟΥΡΚΙΑ	8.300	1,9
8	9	13	ΕΛΒΕΤΙΑ	8.208	1,8
65	15	14	ΠΟΛΩΝΙΑ	8.000	1,8
10	17	15	ΜΕΞΙΚΟ	7.850	1,8
11	8	16	ΚΙΝΑ, ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓ	7.109	1,6
23	23	17	ΡΩΣΙΑ	7.107	1,6
12	11	18	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	6.501	1,5
13	14	19	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	6.392	1,5
14	16	20	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	5.749	1,3
18	19	21	ΔΗΜ. ΚΟΡΕΑΣ	5.700	1,3
15	13	22	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	5.694	1,3
16	18	23	ΒΕΛΓΙΟ	5.375	1,2
27	24	24	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	5.363	1,2
26	20	25	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	5.138	1,1
12	11	26	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	4.984	1,1
19	22	27	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4.665	1,1
17	30	28	ΙΑΠΩΝΙΑ	4.154	0,9
22	28	29	ΣΟΥΗΔΙΑ	4.107	0,9
24	25	30	ΕΛΛΑΔΑ	4.050	0,9
44	35	31	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	3.838	0,9
36	40	32	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	3.678	0,8
62	33	33	ΔΗΜ. ΤΣΕΧΙΑΣ	3.509	0,8
31	26	34	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	3.369	0,7
34	31	35	ΜΑΚΑΟ	3.300	0,7
29	29	36	ΤΑΪΒΑΝ	3.231	0,7
33	36	37	ΙΝΔΙΑ	3.168	0,7
35	34	38	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	3.159	0,7
20	27	39	ΔΑΝΙΑ	30.36	0,7
30	48	40	ΚΡΟΑΤΙΑ	2.740	0,6
			ΣΥΝΟΛΟ 1-40	398.848	89,7
			ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΣΥΝΟΛΟ	444.741	100

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.

σμός μειώθηκε βαθμιαία και διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα στις περισσότερες χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, ενώ τα μεγάλα περιθώρια μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών των περισσότερων σκληρών νομισμάτων συνέβαλαν αποφασιστικά στο να εξασφαλιστεί μια σταθερή μη πληθωριστική αύξηση των τουριστικών εισπράξεων, αλλά όχι χωρίς επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των διάφορων τουριστικών προορισμών σε όλα τα μέρη του κόσμου.

Οι προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) στην αρχή της δεκαετίας του '80 ότι ο διεθνής τουρισμός στο τέλος του αιώνα μας ή το αργότερο στις αρχές του επόμενου θα έχει ξεπεράσει τα 600 εκατομμύρια άτομα, επιτεύχθηκε τελικά τρία χρόνια πριν την ανατολή του νέου αιώνα, δηλαδή στο τέλος του 1997. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επιτάχυνση του ποσοστού αύξησης του διεθνούς τουρισμού που σημειώθηκε μετά το τέλος των πολεμικών επιχειρήσεων στον Κόλπο το 1991 τόσο στις αφίξεις διεθνών τουριστών όσο και στις διεθνείς τουριστικές εισπράξεις. Συγκεκριμένα οι αφίξεις διεθνών τουριστών από το 1992 μέχρι το 1997 αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 4.7% περίπου, φτάνοντας έτσι τα 611 περίπου εκατομμύρια, ενώ οι διεθνείς τουριστικές εισπράξεις το ίδιο χρονικό διάστημα σημείωσαν αύξηση της τάξης του 9% περίπου, φτάνοντας έτσι τα 436 περίπου δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (Πίνακες 1.2.).

Από τώρα και μέχρι το τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα εκτιμάται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) ότι ο ρυθμός αύξησης του διεθνούς τουρισμού τόσο από άποψης αφίξεων διεθνών τουριστών όσο και από άποψης διεθνών τουριστικών εισπράξεων δεν θα μεταβληθεί καθόλου ή αν υπάρξει κάποια μείωση αυτή θα είναι μικρή. Ο μέσος σταθερός ρυθμός αύξησης του διεθνούς τουρισμού κατά 4% περίπου ή κάτι περισσότερο ετησίως θα είναι το αποτέλεσμα των επιδράσεων δυο συνδυασμένων παραγόντων και συγκεκριμένα των εξής:

- (α) Της επιτάχυνσης των πολλών και σχετικά μικρής διάρκειας ταξιδιών από την πλευρά των τουριστών των αναπτυγμένων βιομηχανικών χωρών, τα οποία θα συμβάλουν στην αύξηση των συνολικών αφίξεων διεθνών τουριστών και των διεθνών τουριστικών εισπράξεων, καθώς ο μέσος όρος των δαπανών που πραγματοποιούν οι διεθνείς τουρίστες, κατά τη διάρκεια της τουριστικής τους μετακίνησης, σε ημερίσια βάση τείνει να είναι υψηλότερος στα μικρότερης διάρκειας ταξίδια απ' ό,τι στα μεγαλύτερης διάρκειας ταξίδια.

- (β) Της μεγάλης αύξησης των ταξιδιών στο εξωτερικό και ιδιαίτερα αυτών για τουρισμό διακοπών από τους πληθυσμούς των αναπτυσσόμενων χωρών, δηλαδή αυτών που για διάφορους λόγους δεν έχουν ακόμα καταφέρει να σπάσουν το φράγμα της οικονομικής τους υπανάπτυξης.

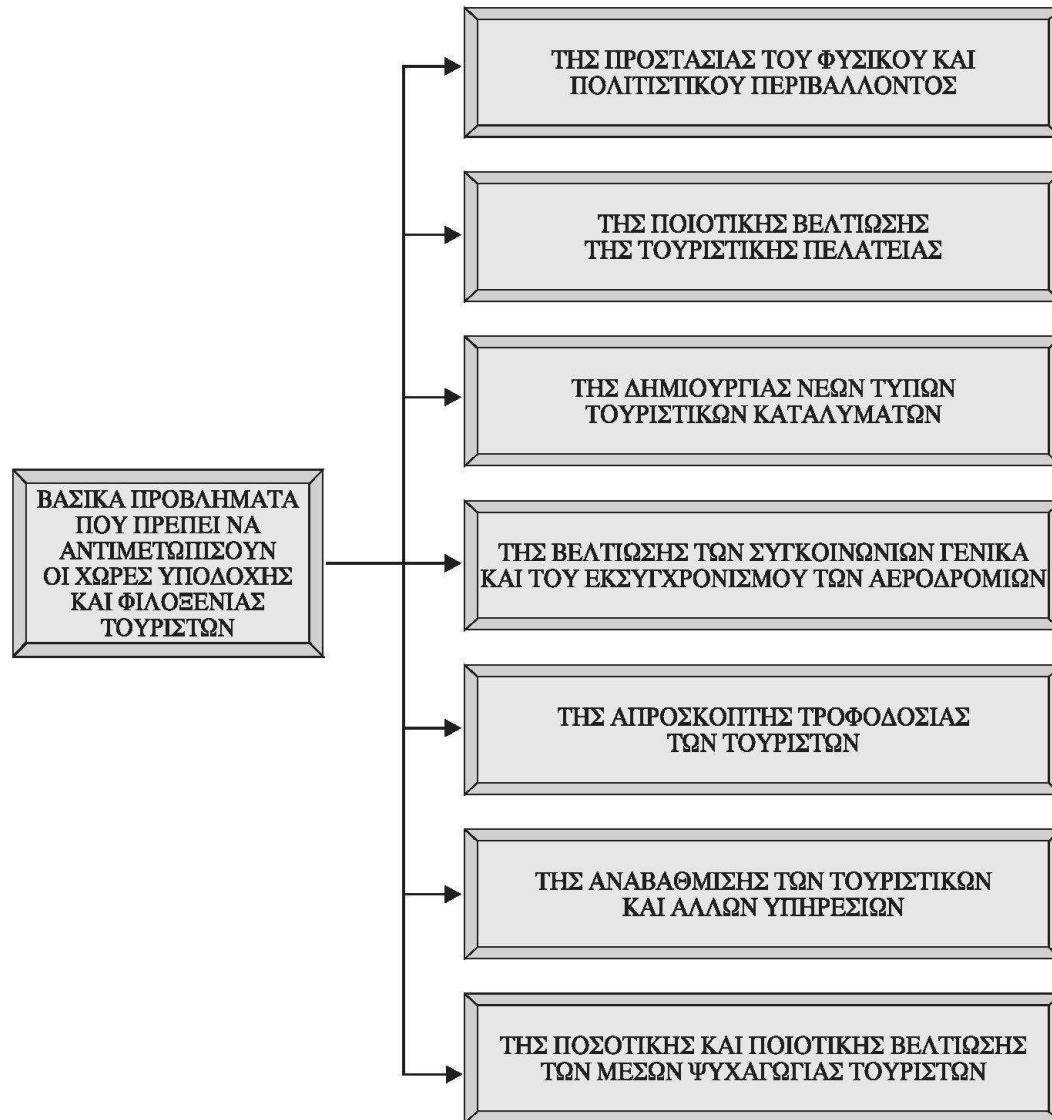
Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά αύξησης διεθνών τουριστικών αφίξεων θα πραγματοποιηθούν από τους κατοίκους των χωρών της Ανατολικής Ασίας και του Ειρηνικού, ακολουθούμενοι από αυτούς της Μέσης Ανατολής, της Νότιας Ασίας και της Αφρικής. Η ποσοστιαία αύξηση του διεθνούς τουρισμού θα είναι μικρότερη εκείνης του παγκόσμιου μέσου όρου μόνο σε ό,τι αφορά στα τουριστικά ταξίδια που θα πραγματοποιούνται στο εξωτερικό από τους μόνιμους κατοίκους της Αμερικής και της Ευρώπης.

1.6. Η αντιμετώπιση προβλημάτων που δημιουργούν τα διογκούμενα ρεύματα διεθνούς τουρισμού

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, οι ανακατατάξεις που γίνονται σήμερα στις βιομηχανικές και μεταβιομηχανικές κοινωνίες οδηγούν με βεβαιότητα στο συμπέρασμα ότι ο αριθμός των ανθρώπων που θα κάνουν τουρισμό θα αυξάνει ολοένα και περισσότερο όχι μόνο λόγω περισσότερο ελεύθερου χρόνου που διαθέτουν, αλλά και λόγω σημαντικής βελτίωσης των οικονομικών τους. Γεννιέται όμως λογικά το εξής ερώτημα: κατά πόσο οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών είναι προετοιμασμένες να δεχτούν τον αυξανόμενο όγκο του διεθνούς τουριστικού ρεύματος; Με άλλα λόγια κατά πόσο αυτές διαθέτουν την κατάλληλη τουριστική υποδομή και ανωδομή και ποια μέτρα έχουν πάρει για να μπορέσουν να εξυπηρετήσουν με αποτελεσματικότητα και συνέπεια την αυξανόμενη τουριστική κίνηση του μέλλοντος;

Για να μπορέσουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των διογκούμενων ρευμάτων του διεθνούς τουρισμού, θα πρέπει να αντιμετωπίσουν κατεπειγόντως ορισμένα βασικά προβλήματα, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι επτά (Διάγραμμα 1.1.) και αναλύονται συνοπτικά αμέσως πιο κάτω:

Διάγραμμα 1.1.: Η αντιμετώπιση προβλημάτων που δημιουργούν οι αυξημένες αφίξεις διεθνών τουριστών σε τουριστικούς προορισμούς

α. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Ένα από τα πιεστικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, είναι εκείνο της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού τους περιβάλλοντος. Παρά το γεγονός ότι το πρόβλημα αυτό είναι γενικό, παρουσιάζεται ιδιαίτερα

έντονο στον τουρισμό και αυτό γιατί τα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία κάθε τουριστικού προορισμού αποτελούν τα στοιχεία έλξης τουριστών και ταυτόχρονα τα μέσα με τα οποία αυτοί θα προσπαθήσουν, στο μέτρο του εφικτού, να ικανοποιήσουν τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Το περιβάλλον αυτό που εμφανίζεται είτε με τη μορφή φυσικών δεδομένων, όπως είναι για παράδειγμα παραλίες, θάλασσες, χλωρίδα, πανίδα κλπ. είτε με τη μορφή πολιτιστικών δεδομένων, όπως είναι για παράδειγμα αρχαιολογικοί χώροι, αρχιτεκτονικός ρυθμός, λαϊκή τέχνη, τοπικό χρώμα κλπ., πρέπει οπωσδήποτε να διατηρηθεί, αξιοποιηθεί, μα πάνω απ' όλα να συντηρηθεί για να μην καταστραφεί από το χρόνο και κυρίως από παράλογες ενέργειες ή και παραλείψεις που συχνά αγγίζουν τα όρια του εγκλήματος. Αναμφίβολα η μόλυνση της ατμόσφαιρας, η ρύπανση της θάλασσας και των ακτών, η αποψίλωση του πράσινου, ή αλλοίωση του τοπίου με οποιοδήποτε πρόσχημα, η καταστροφή της πανίδας, η εξαφάνιση παραδοσιακών στοιχείων που συνθέτουν την αισθητική του τόπου χάρη ενός στείρου μοντερνισμού, αποτελούν ανησυχητικά φαινόμενα τα οποία πρέπει να προβληματίσουν τους αρμόδιους παράγοντες τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Κυρίως όμως πρέπει να παρθούν δραστικά μέτρα για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, που θα συμβάλουν αποφασιστικά στη διατήρησή του, αλλά ταυτόχρονα και στην αξιοποίησή του χάρη του ανθρώπου, ανεξάρτητα από το αν αυτός έχει την ιδιότητα του τουρίστα ή του μόνιμου κάτοικου μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Σε αυτό θα βοηθήσει οπωσδήποτε και η συνειδητοποίηση από την πλευρά των ανθρώπων, ότι η προστασία του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν σε μόνιμη ή προσωρινή βάση, συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους και κατ' επέκταση στη βιολογική τους εξισορρόπηση.

β. Η ποιοτική βελτίωση της τουριστικής πελατείας

Ένα εξίσου πιεστικό πρόβλημα είναι και εκείνο της ποιοτικής βελτίωσης της τουριστικής πελατείας, η αποτελεσματική αντιμετώπιση του οποίου εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από το αν και κατά πόσο η χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τον επιλεκτικό τουρισμό, δηλαδή τον τουρισμό που απευθύνεται σε υψηλής εισοδηματικής στάθμης τουρίστες, οι οποίοι κατά